

Πρόλογος

Το παρελθόν υπάρχει μόνο στο βαθμό που είναι παρόν στις σημερινές μαρτυρίες. Και το τι είναι αυτές οι μαρτυρίες καθορίζεται από το είδος των ερωτημάτων που θέτουμε. Δεν υπάρχει άλλη ιστορία εκτός από αυτή.

— John Wheeler, 1982

Όταν δει κανείς τον πλήρη κατάλογο των δημοσιεύσεων του Άλμπερτ Αϊνστάιν, δεν μπορεί παρά να αισθανθεί δέος μπροστά στο εύρος και τις δυνατότητες των προσόντων του, των ενδιαφερόντων του, των θεμάτων με τα οποία ασχολήθηκε και, τέλος, της επιρροής που άσκησε. Ασφαλώς, κανένας άλλος επιστήμονας του εικοστού αιώνα δεν κατόρθωσε να συνδυάσει αρμονικά μια τέτοια κληρονομιά.

Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει μια περιεκτική σύνοψη της ζωής και της εποχής του Αϊνστάιν τονίζοντας τα κύρια ορόσημα στη φυσική και, σ' αυτό το πλαίσιο, δίνοντας μια πλούσια γεύση από το έργο του. Ο αναγνώστης μπορεί να ανακαλύψει τα γεγονότα και τις περιστάσεις που επέδρασαν στη ζωή του Αϊνστάιν και ίσως διαμόρφωσαν την τεράστια συνεισφορά του. Η ιστορική συγκυρία της εποχής στην οποία γεννήθηκε του επέτρεψε να ωριμάσει στη διάρκεια μιας περιόδου γεμάτης από συναρπαστικές πολιτιστικές και πολιτικές αλλαγές. Άλλοι παράγοντες που επηρέασαν τη ζωή του ήταν η καταγωγή και οι ηθικές αξίες της οικογένειάς του, η

εθνικότητά του, οι άνθρωποι που είχε την τύχη να συναντήσει, η μοναδική ψυχοσωματική συγκρότηση και προσωπικότητά του και, οπωσδήποτε, οι επιστήμονες πριν από αυτόν οι οποίοι έστρωσαν το έδαφος για τις ανακαλύψεις του.

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου θα μάθετε για τις περισσότερες από τις δημοσιεύσεις και τις ομιλίες του καθώς και την προσφορά του στην κοινότητά του, προσφορά που πίστευε πως ήταν υψίστης σημασίας στη ζωή κάθε ανθρώπου. Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν εγκαινίασε το μακρύ κατάλογο των δημοσιεύσεών του με μια επιστημονική εργασία που ολοκλήρωσε σε ηλικία 21 ετών. Η εργασία αυτή δημοσιεύθηκε στο γερμανικό επιστημονικό περιοδικό *Annalen der Physik* το Μάρτιο του 1901. Το βιβλίο τελειώνει με ένα μη επιστημονικό άρθρο στο περιοδικό *Common Cause*, το 1955. Μια τέτοια αρχή και ένα τέτοιο τέλος ταιριάζουν για ένα βιβλίο σαν κι αυτό, αφού ο Αϊνστάιν παρήγαγε τα σπουδαιότερα επιστημονικά αποτελέσματά του στη διάρκεια του πρώτου μισού της ζωής του και μάλιστα, σύμφωνα με κάποιους, στα χρόνια μεταξύ 1905 και 1925, όταν ήταν ακόμα σχετικά νέος. Τα ενδιαφέροντά του διευρύνονταν, καθώς τα γεγονότα του εικοστού αιώνα έστρωσαν το δρόμο για την ολοένα αυξανόμενη αφοσίωσή του σε διεθνή πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα.

Στο μεσοδιάστημα από την πρώτη μέχρι την τελευταία δημοσίευση βρίσκουμε μια ποικιλία εργασιών, οι οποίες γράφτηκαν από μία από τις πλέον πολυσχιδείς προσωπικότητες της εποχής μας. Τα γραπτά του Αϊνστάιν αποκαλύπτουν το εύρος των ενδιαφερόντων και των απόψεών του. Ευτυχώς για μας, ο Αϊνστάιν ήταν ένας άνθρωπος που αναφερόταν ανοιχτά και χωρίς φόβο στις πολλές πεποιθήσεις του, ενώ συχνά γινόταν σκληρός στην έκφραση των ιδεών και απόψεών του. Είχε πάντα κάτι να πει

σχεδόν επί παντός επιστητού, από τη σχετικότητα και την κβαντική θεωρία μέχρι τη «θεωρία περί ζωής», από το γερμανικό εθνικισμό μέχρι το φιλελεύθερο ιουδαιισμό, από τον πόλεμο μέχρι την ειρήνη, από τον αθεϊσμό μέχρι την «κοσμική θρησκεία», από το λιντσάρισμα μέχρι τη θανατική ποινή.

Από το τεράστιο βιογραφικό του, που περιλαμβάνει περισσότερες από εξακόσιες δημοσιεύσεις σε διαφορετικά θέματα, επέλεξα για το βιβλίο αυτό μια αντιπροσωπευτική συλλογή στοιχείων επικεντρώνοντας κυρίως στα επιστημονικά και ανθρωπιστικά γραπτά του. Επιπλέον, συμπεριέλαβα ένα μικρό δείγμα των συνεντεύξεων που έδωσε και των νεκρολογιών που έγραψε. Ο Αϊνστάιν μετείχε επίσης σε ραδιοφωνικές εκπομπές και έγραψε βιβλιοκρισίες, αξιολογήσεις ευρεσιτεχνιών και άρθρα σε εφημερίδες. Παραδόξως, βρήκε επίσης χρόνο να γράψει χιλιάδες επιστολές και ένα πλήθος από δηλώσεις, αφορισμούς και ομιλίες που δεν δημοσιεύθηκαν, αλλά συγκεντρώθηκαν αργότερα και συμπεριλήφθηκαν σε συλλογές όπως το *Ideas and Opinions* πριν από μισό αιώνα, και στη σειρά *The Collected Papers of Albert Einstein*, η οποία εμπλουτίζεται διαρκώς και φιλοδοξεί να γίνει όσο το δυνατόν πιο πλήρης. Ορισμένα από αυτά τα διαμάντια μπορούν να βρεθούν στα δύο σχετικά βιβλία μου με τίτλο *The Quotable Einstein*.

Προκειμένου να τοποθετήσω αυτά τα έργα στο γενικότερο πλαίσιο, τα παρουσιάζω χρονολογικά μαζί με περιγραφές γεγονότων που συνέβησαν την ίδια εποχή στην προσωπική ζωή του Αϊνστάιν, στον κόσμο γενικότερα και στο πεδίο των φυσικών επιστημών. Συνόψισα το περιεχόμενο κάθε δημοσίευσης όσες φορές κατόρθωσα να βρω σχετικές πληροφορίες ή είχα πρόσβαση στο ίδιο το βιβλίο ή άρθρο.

Ευχαριστώ τον ικανό και ευγενικό Osik Moses του Προγράμματος Δημοσιεύσεων του Αϊνστάιν για το χρόνο που διέθεσε προκειμένου να μου στείλει κάποια άρθρα από τη βιβλιογραφία *Readex*, με αποτέλεσμα να με γλυτώσει από πολλές ώρες βιβλιογραφικής αναζήτησης. Είμαι ευγνώμων στην Linda Forlifer των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Johns Hopkins για την αυστηρή επιμέλεια του κειμένου. Επίσης, είμαι υποχρεωμένη στον ανώνυμο αναγνώστη του κειμένου για τις πολύτιμες υποδείξεις, τις περισσότερες από τις οποίες προσπάθησα να ενσωματώσω στο κείμενο.

Η ιδέα για το εγχείρημα αυτό οφείλεται στον Trevor Lipscombe, διευθυντή των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Johns Hopkins. Χρωστώ πολλά στον Trevor: εισηγήθηκε τα πρώτα μου βιβλία για τον Αϊνστάιν, το δημοφιλές *The Quotable Einstein*, και αργότερα το *The Expanded Quotable Einstein*, την εποχή που ήταν υπεύθυνος για τα βιβλία φυσικής στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Πρίνστον, στρώνοντας το δρόμο για μελλοντικές εκδόσεις σχετικά με τον Αϊνστάιν, ορισμένες από τις οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη. Αφιερώνω το βιβλίο αυτό στον Trevor και την οικογένειά του. Τον ευχαριστώ επειδή μου έδωσε την ευκαιρία να συγκροτήσω αυτό το αλμάνακ φτιάχνοντας, όπως ελπίζω, μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση της εκπληκτικής ζωής ενός ασυνήθιστου ανθρώπου.